

виїзду молодих фахівців за кордон. Сегмент пам'яті об'єднує ті періоди історії України, коли наша нація поклала неймовірні жертви на вівтар своєї незалежності. Ми маємо довести всім українцям, що незалежність не впала нам просто з неба, що нація надто дорогою ціною (протягом століть мільйони страчених, закатованих, замордованих голодом, вигнаних зі своєї землі) заплатила за неї. Можливо, це найбільші жертви серед усіх націй світу. Коли ми говоримо про Голодомор 1931–1934 років і геноцид протягом шести місяців 1933-го, то ми говоримо про страшну політику, яка почалася з колективізації і розкуркулення і призвела до повного знищення тисячолітнього укладу у сільському господарстві України, до жахної кількості жертв усередині держави. Коли ми говоримо про визвольні змагання української нації, то замість того, щоб говорити про боротьбу ОУН-УПА, ми маємо говорити про визвольну боротьбу, яка велася в Україні від 1917 року, після падіння Центральної Ради, і тривала до 1930-го, і в роки Великої Вітчизняної війни. Необхідно уславити великий подвиг українського народу у боротьбі проти німецько-фашистських загарбників. Усе це є визвольною бороть-

бою, всі ці речі мають бути об'єднані і таким чином консолідувати українську націю. Коли ми говоримо про політичні репресії, ми повинні чітко розуміти проблему злочину. Коли йдеться про історію українського народу, то я дуже хотів би, щоб був визначений стрижень нашої історії, де гідне місце відведено найвидатнішим досягненням і наших гетьманів, і наших полководців, і наших учених, щоб нація була гордою і достойною. І на цьому шляху Інститут національної пам'яті просить допомоги в історичних інститутах, у всіх тих організаціях, які вивчають історію, юриспруденцію, інші гуманітарні науки. Існують праці великих істориків, які потрібно зібрати в одне ціле. Організувати цю роботу і покликаний наш Інститут.

Повертаючись до першого питання, хочу підкреслити, що створити згадану оптоволоконну лінію, безперечно, було б неможливо, якби на цю велику справу не мобілізували всю Академію наук. Так, Інститут програмних систем узяв на себе велику частину цієї роботи. Я хочу подякувати і Борису Євгеновичу Патону, і Анатолію Петровичу Шпаку за діяльну участь.

Шановні друзі, у взаємодії ми зробимо дуже багато!

Я.С. ЯЦКІВ,
академік НАН України,
голова Науково-видавничої ради НАН України,
директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України

Тема мого виступу стосується одного з елементів входження української науки до світового інформаційного простору, а саме — наукового книговидання.

Освіта і наука не визнають географічних кордонів, оскільки їхня найвища місія — формування гуманістичних ідеалів, демок-

ратичних принципів та академічних цінностей. Але кожна держава прагне зайняти гідне місце у цьому неперервному процесі пізнання людини та її навколишнього світу. Цьому сприяє наукове книговидання.

Це поняття ми трактуватимемо у широкому значенні, маючи на увазі видання мо-

нографій, довідникової літератури, періодики тощо.

Спочатку дозвольте поінформувати вас про стан справ з наукового книговидання в НАН України, оскільки Академія була і залишається провідним центром з випуску наукової літератури в Україні. Останніми роками науковці Академії щорічно друкують понад 20 тис. наукових статей і кілька сотень книг.

Динаміка випуску книг за останнє десятиріччя, обсяги видань та їх розподіл по видавництвах представлені на слайдах.

З діаграми бачимо, що за цей період середньорічний репертуар академічної книги зріс у півтора раза.

Протягом 2006 року установами НАН України видано 561 монографію і майже 250 збірників наукових праць.

Обсяги соціогуманітарної та природничої тематики у масиві наукових монографій становили, відповідно, 55% та 45%.

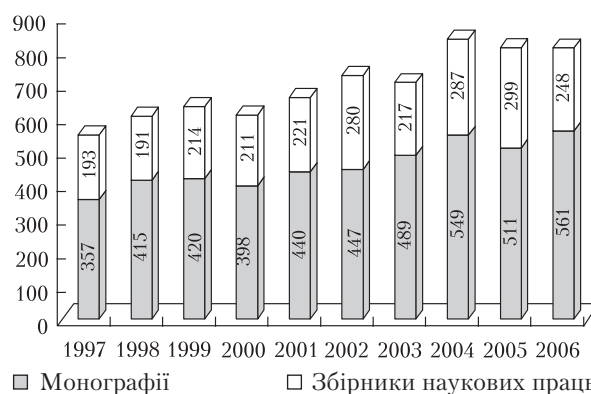
Таке співвідношення є досить характерним для академічних видань протягом останніх кількох десятиліть.

Роль різних видавництв у випуску монографій науковців НАН України впродовж останніх років істотно змінилася. Сучасний стан характеризує така діаграма.

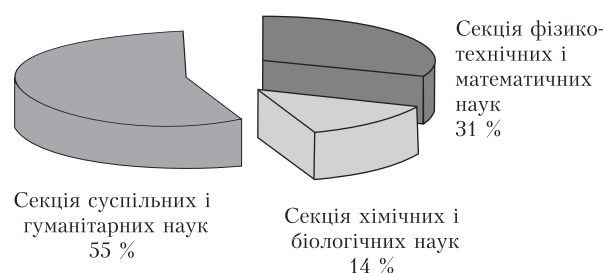
Як бачимо, лише 12% монографій у 2006 році опубліковано академічними видавництвами, ще 20% — установами НАН України на власних дільницях оперативного друку. А частка закордонних видавництв залишається надзвичайно малою — 5%.

Видання наукової періодики — надзвичайно важлива складова видавничої діяльності НАН України, оскільки такий шлях публікації результатів досліджень дає змогу оприлюднити їх у стислі терміни.

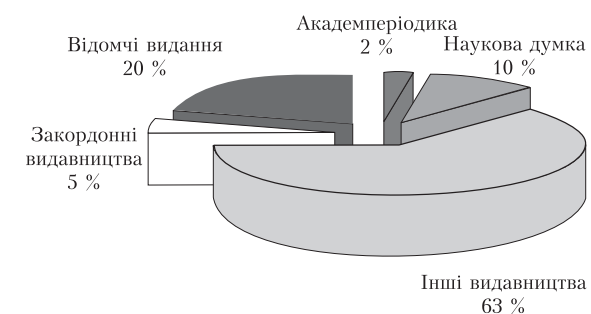
Академія є засновником або співзасновником 81 наукового часопису. 26 журналів НАН України перекладаються англійською мовою, серед яких 17 перевидаються за кордоном. Редакції 9-ти журналів

Динаміка випуску наукової літератури установами НАН України (1997–2006 рр.)

Частка секцій НАН України у виданні монографій (2006 р.)

Роль різних видавництв у випуску монографій учених НАН України (2006 р.)

Журнали НАН України

власними силами перекладають і видають англійською усі свої номери.

Отже, як бачимо, впродовж останніх років істотно зросла кількість праць учених Академії, що публікуються у вітчизняних (неакадемічних) видавництвах.

З одного боку, це економічно доцільно, а з другого, рівень багатьох видань (і науковий, і поліграфічний) не відповідає потребам часу. На це Науково-видавнича рада не раз звертала увагу академіків-секретарів відділень та керівників установ НАН України.

З метою виправлення ситуації, оприлюднення найважливіших наукових досягнень Академії у 2001 році започатковано проект «Наукова книга». За цим проектом уже видано більше 120 монографій. Окрім того, нещодавно ми започаткували ще три проекти: «Наукові переклади», «Академічні підручники» та «Науково-популярні видання».

Деякі слова стосовно періодичних видань, засновником або співзасновником яких є Академія. Науково-видавнича рада започаткувала проект підтримки «особливо важливих» періодичних видань, зокрема тих із них, які перекладаються за кордоном. На жаль, мусимо констатувати, що вплив вітчизняної академічної періодики на формування світового наукового простору (виходячи з прийнятих у світі критеріїв) ще досить низький. Однак порівняно з НАН України ситуація у галузевих академіях та вищій школі ще гірша.

Наукова праця публікується у журналах з метою якнайшвидшого та найширшого доступу до неї читачів. Більшість українських наукових журналів не виконують цієї головної функції. Кількісною ознакою наукової ваги та зацікавленості тим чи іншим журналом є імпаکت-фактор (як би ми до цього не ставилися, це є реальністю). А оцінку рівня публікації (чи її автора) визначає індекс цитування.

Які ж наші реалії, зокрема у природничих і технічних науках? Щодо соціогуманітарних наук, то тут є своя специфіка — їх прив'язка до національного середовища. Втім, і тут було б доцільно нашим гуманітаріям виходити на світовий простір у межах відповідних баз даних. На жаль, цього майже не спостерігається. Але про це окрема розмова.

Отже, візьмемо фізико-математичні науки. В Україні до так званих фахових видань, за означенням ВАК України (до речі, досить дивним означенням), віднесено 125 журналів. Із них імпаکت-фактор мають 5 видань, а ще 3 внесені до бази даних Інституту наукової інформатики. Крім того, 17 журналів видаються за кордоном та ще є 9 англійських часописів.

Отже, всього близько 20% періодичних видань з фізико-математичних наук представляють Україну у міжнародному інформаційному просторі. В інших науках ситуація ще гірша — таких є тільки 10%.

Що ж нам робити в цій ситуації?

Передовсім вважати входження української науки до світового інформаційного простору одним із актуальних завдань наукової спільноти, зокрема академічної. До прикладу — у сусідній Польщі понад 50 наукових журналів мають відповідні імпаکت-фактори.

По-друге, на рівні урядових та відомчих структур необхідно здійснити реальні кроки у напрямі підвищення рівня наукового книговидання.

Наприклад, ВАК слід переглянути перелік фахових видань, який містить близько 3 тис. видань та вилучити з нього майже половину таких, що не відповідають вимогам сьогодення.

Міністерству освіти і науки — проаналізувати практику видання окремими вищими навчальними закладами по 20–30 періодичних видань, деякі з яких дуже низької наукової вартості. Розглянути

можливість організації спільних наукових періодичних видань МОН та НАН України.

НАН України необхідно продовжити роботу Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського зі створення загальноакадемічного порталу наукової періодики; схвалити ініціативу НВР НАН України щодо

співпраці з видавництвом «Плеяди Паблішинг» з розширення англomовних періодичних видань Академії та представлення їх у базі видавництва «Springer».

І, нарешті, без активної позиції редколегій журналів, стимулювання рецензування, підтримки роботи редакцій ми не досягнемо бажаних результатів.

**Д.С. КІВА,
член-кореспондент НАН України,
генеральний директор АНТК ім. О.К. Антонова**

Основні розробки нашого комплексу тісно пов'язані з науковими напрацюваннями в різних галузях. Ми взаємодіємо у 35 напрямках з різними науковими установами України та Росії, галузевими інститутами: це аеродинаміка, міцність, механіка, фізика, матеріалознавство, електроніка і багато інших. Одна з останніх завершених нами робіт — створення нового літака «Антонов-148». Це регіональний літак, який у лютому цього року отримав сертифікат льотної придатності міждержавного авіаційного комітету і сертифікат Української державної авіаційної адміністрації. Ця машина є новітнім досягненням у літакобудуванні: 15% обладнання — американське та західноєвропейське. Адже сьогодні, якщо ми застосовуємо своє, але воно не є найкращим, літак не буде конкурентоспроможним. А головне — це ринок, і ми маємо постійно працювати у напрямі його розширення. Ми створили ціле сімейство таких літаків, три типи, з різними характеристиками і водночас їх сертифікували на різну дальність польоту. Особливостями машини є цифровий борт з гнучкою адаптацією, експлуатація у будь-яких регіонах, починаючи від -50° до $+45^{\circ}$, на високогірних аеродромах, у найскладніших умовах. Причому забезпечений високий рівень комфорту па-

сажирів та екіпажу. Літак відповідає найсучаснішим вимогам безпеки польотів не тільки нашим авіаційним правилам, а й міжнародним стандартам GS-25. І що найважливіше — ми вперше створили літак у галс-технологіях, тобто у цифрових хай-тек технологіях. Якщо раніше ми використовували інформаційні технології частково, то АН-148 цілковито розроблений за цими технологіями.

У літаку багато новацій, які ми вперше реалізували: це аеродинамічне компонування на базі суперкритичних профілів, суцільно-титанове шасі, чотириканальна електродистанційна система штурвального керування, механізація і широке застосування сучасних композиційних матеріалів, модерний електробортовий комплекс, який інтегрований з усіма системами літака. Щодо впровадження галс-технологій, то якщо раніше ми це називали конструкторською документацією і кресленнями, то нині це тривимірні математичні моделі. Документація літака — це 104 тисячі таких математичних моделей — підсумок складної праці наших математиків, програмістів і конструкторів.

Що являє собою цифровий борт? Це 87 інтегрованих обчислювальних машин, які сполучають 58 цифрових систем у єдиний